

УДК 330.101.54:339.942:339.544-048.93(1-04)

Х. М. Притула

доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач сектору проблем транскордонного
співробітництва ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України», м. Львів

Я.Я. Калат

молодший науковий співробітник сектору проблем
транскордонного співробітництва ДУ «Інститут
регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України», м.
Львів

Н.М. Попадинець

кандидат економічних наук, старший науковий
співробітник відділу регіональної економічної політики
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України», м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТІНЬОВОГО СЕКТОРУ В ЕКОНОМІЦІ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ

У статті окреслено тенденції соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів в умовах лібералізації ринків товарів і послуг, праці, капіталу тощо. Розкрито основні виклики, які постали перед прикордонними територіями в умовах нестабільного економічного зростання. Наведено результати експертного опитування представників органів місцевого самоврядування щодо причин і рівня мінізації економіки прикордонних територій. Досліджено вплив прикордонної торгівлі на мінізацію господарської діяльності у прикордонні. Запропоновано напрями детінізації економіки прикордонних регіонів.

Ключові слова: прикордонні регіони, тіньовий сектор, прикордонна торгівля, євроінтеграційні процеси.

Prytula Kh., Kalat Y., Popadynets N. FEATURES OF FORMATION OF THE BACKGROUND SECTOR IN THE ECONOMY OF BORDER REGIONS

The article outlines the tendencies of social and economic development of border regions in the conditions of liberalization of goods and services, labor, capital markets, etc. The main challenges faced by the border areas in conditions of unstable economic growth are revealed. The results of an expert survey of representatives of local self-government bodies on the causes and level of shadow economy of the border areas are presented. The influence of border trade on the shadowing of economic activity at the border is investigated. The directions of reducing the level of economy shadowing of the border regions are proposed.

Keywords: border regions, shadow sector, border trade, eurointegration processes.

Другий рік поспіль вітчизняна економіка демонструє незначну, однак позитивну динаміку розвитку. Водночас такі джерела економічного зростання, як зростання сукупної продуктивності факторів виробництва, використання ресурсощадних (зелених) технологій, формування конкурентних переваг території чи випереджальний розвиток людського капіталу не стали визначальними при формуванні передумов відновлення висхідного соціально-економічного розвитку країни. Відсутність відчутного поступу у напрямі проведення довготермінових якісних структурних змін сучасної вітчизняної економічної системи, орієнтація на зовнішні ринки та подальше звуження місткості внутрішнього ринку роблять таке зростання тимчасовим і неякісним.

Водночас на сьогодні важливими викликами соціально-економічного розвитку країни стали посилення диференціації регіонального розвитку, вагомість частки тіньового сектору економіки, збереження сировинної орієнтації експорту (у якому превалює продукція аграрного сектору), зниження інвестиційної привабливості регіонів і країни загалом тощо.

Функціонування тіньового сектору є невід'ємною складовою економічної системи будь-якої країни чи регіону. Відтак природа виникнення тіньової економіки та нівелювання передумов її розвитку є предметом наукових досліджень багатьох знаних дослідників. Серед них Фрідріх Шнайдер, Колін Вільямс, Андреас Буен, Якуб Бучек, Таліс Путнінс, Арніс Саука, Тібор Тайн, Ю.М. Харазішвілі, М.І. Флейчук, З.С. Варналія та інші [1-11].

На сьогодні чинними документами у сфері запобігання та протидії тінізації економіки залишаються Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 25 січня 2001 р. «Про заходи щодо детінізації економіки», Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р., Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р., постанова КМУ від 6 серпня 2014 р. «Про затвердження державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року», Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 жовтня 2014 р. Водночас збереження високої частки

тіньового сектору в економіці країни та низька ефективність діючих методів її зменшення потребує здійснення подальших досліджень з врахуванням регіональної специфіки.

Метою статті є визначення передумов формування та функціонування тіньового сектору економіки прикордонних регіонів України.

Аналіз рівня ВРП на особу регіонів щодо середнього показника по Україні за 2000-2015 рр. засвідчив, що практично кожний другий регіон є депресивним (якщо цей показник менше 75% середнього показника по Україні) і кожний четвертий мешканець країни проживає у таких регіонах [12]. Оцінка диференціації регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку на основі розрахованого коефіцієнта варіації показника ВРП на одну особу, який характеризує рівень відхилень показника в розрізі регіонів відносно його середнього значення по Україні, дозволила виявити, що протягом усіх досліджуваних років диференціація регіонів мала тенденцію до зростання (за винятком кризових 2009, 2011-2013 рр.). Сукупність є кількісно однорідною, якщо коефіцієнт варіації є нижчим 10%, і мінливість показника є значною, якщо він перевищує 25%. У всіх

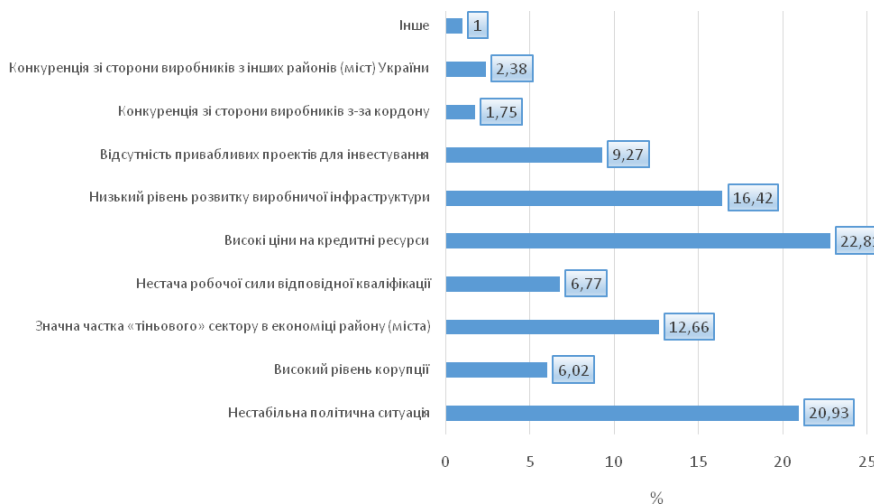
досліджуваних роках він перевищував зазначене порогове значення.

За різними оцінками, близько 20-60% реального сектору економіки України перебуває в тіні; кожен третій працівник, або близько 5 млн осіб в Україні працюють нелегально [13]. Ця статистика є віддзеркаленням сучасного соціально-економічного розвитку країни. Адже основними маркерами формування та нарощення обсягів тіньової економіки, окрім податкового навантаження, якості надання публічних послуг, особливостей регулювання ринку праці є рівень безробіття, частка самозайнятих працівників, частка первинного сектору в секторальній структурі ВДВ, рівень розвитку економіки тощо.

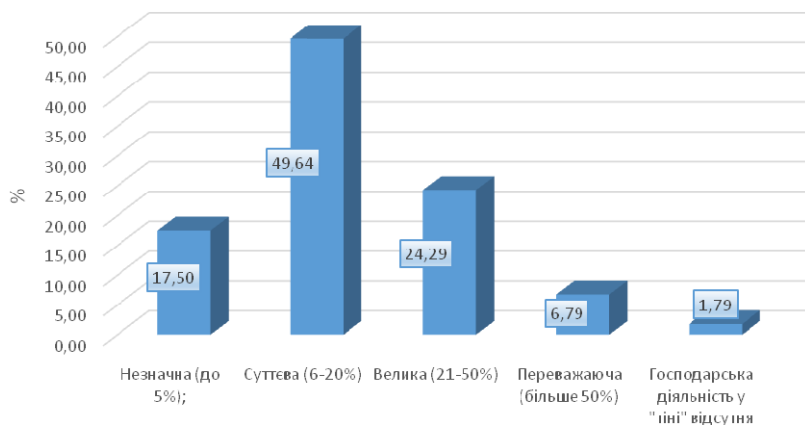
Висока частка зайнятих у сільському господарстві та значне відставання економічного розвитку прикордонних областей, порівняно з решта регіонами країни та регіонами, суміжних з ними країн-членів ЄС, створюють передумови для формування тіньового сектору економіки досліджуваних територій. Зокрема, працівниками Інституту проведено експертне опитування представників органів місцевої влади з питань соціально-економічного розвитку прикордонних областей в умовах дії Угоди про асоціацію між ЄС та Україною. В опитуванні взяли участь представники міст республіканського та обласного значення (працівники міських рад), працівники районних державних адміністрацій шести прикордонних областей: Волинської, Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської, Чернівецької та Одеської областей (усього до опитування долучилося 288 експертів-представників 113 органів місцевої влади).

Окремим блоком питань були запитання, які стосувалися тенденцій розвитку тіньового сектору на їх території. Зокрема, одним зі стримуючих факторів сучасного розвитку країни та її регіонів експертами визначено тінізацію економічних процесів (близько 13% опитаних респондентів) (рис. 1).

Більш гостро відчуваються проблеми низького розвитку виробничої інфраструктури (17,75%) та відсутності привабливих проектів для інвестування (10,49%) саме

Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів щодо основних причин, які гальмують соціально-економічний розвиток територій, %

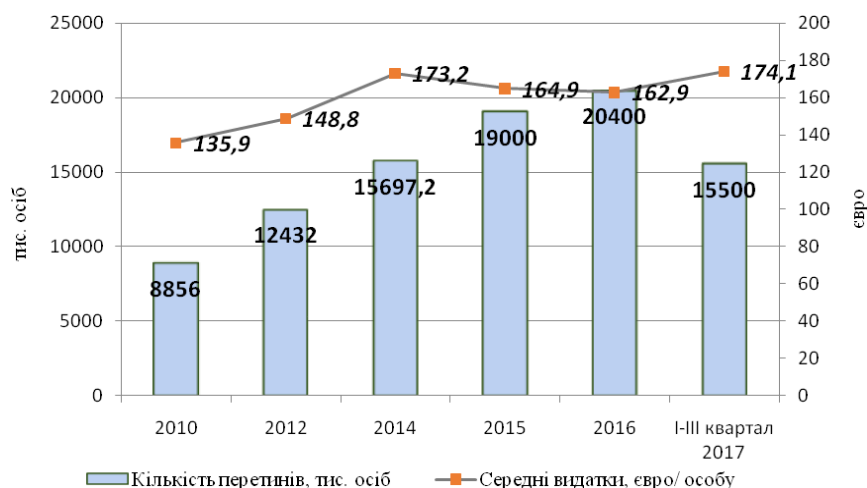

Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів щодо частки господарської діяльності, яка перебуває у «тіні», %

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

на територіях за межами міст республіканського та обласного значень. Водночас у містах відчутними є проблеми тінізації економічних процесів (15,33%) та нестачі робочої сили відповідної кваліфікації (10,67%).

При цьому, на думку більшості експертів (49,64%), частка господарської діяльності, яка перебуває у «тіні», є суттєвою і коливається в межах 6-20%. Водночас близько 7% респондентів вважають, що понад 50% економіки відповідного району (міста) на сьогодні є в «тіні» (рис. 2).

Рис. 3. Кількість перетинів українцями польсько-українського кордону та середній обсяг їх витратів на особу у 2010, 2012, 2014, 2015, 2016 і 2017 роках

Серед представників районних державних адміністрацій лише кожний п'ятий експерт вказав, що у «тіні» перебуває від 21 до 50% господарської діяльності, а серед працівників міських рад – кожний третій.

Результати опитування респондентів засвідчили про вплив наблизеності території до державного кордону на рівень «тіньової» економіки. Близько 10% експертів, які представляють райони (міста), віддалені від кордону на відстань 0-50 км, зазначили, що понад 50% господарської діяльності перебуває у «тіні», і лише 11%, що частка «тіньової економіки» є меншою 5%.

Оцінка тіньової економіки є непростим завданням з огляду на її змістовне наповнення та особливості функціонування: вона розвивається поза державним обліком і контролем, а тому не відображається в офіційній статистиці. Результати опитування зазвичай

демонструють нижчі рівні тіньової економіки щодо її реальних обсягів [1].

Відсутність достатніх можливостей для працевлаштування та налагодження маршрутів і «схем» здійснення прикордонної торгівлі спонукає значну частину населення прикордоння бути її активними учасниками. Ці тенденції посилюються нерегламентованістю діяльності значної частини населення та відсутністю постійного моніторингу й механізмів регулювання прикордонної торгівлі як на центральному, так і місцевому рівнях. Обсяги такої торгівлі є вражаючими: протягом останніх двох років лише на прикордонних територіях Республіки Польщі українцями закуповується товарів щорічно на суму близько 2 млрд євро, більша частина яких потрапляє у роздрібну торгівлю на території України та реалізовується напівлегально.

Польсько-український кордон є одним з найінтенсивніших відрізків кордону України, який щороку перетинає понад 16 млн українців, які витрачають в середньому 155,7 євро на особу на польській стороні. У 2016 р. ці показники сягнули 20,4 млн осіб та 162,9 євро на особу відповідно і продовжують зростати (рис. 3).

Щорічно кількість перетинів мешканцями прикордонних територій України зростає приблизно на 10%. При цьому сума їх загальних витратів на території Польщі збільшується в середньому на 15-20%. Зокрема, у 2010 р. українцями, які перетнули польсько-український кордон, було витрачено на території Польщі 594,7 млн євро, у 2012 р. – 910,3 млн євро, у 2014 р. – 1344,9 млн євро, у 2015 р. – 1552,9 млн євро, у 2016 р. – 1638,5 млн євро. За I-III кв. 2017 р. ця сума становила 1314,5 млн євро, що на 15,6% більше аналогічного періоду 2016 р. Причому на таке суттєве зростання витратів українців на території Польщі (розраховане у євро) не вплинула навіть значна девальвація гривні у 2,3 рази (за період з 2010 по 6.06.2016 рр.).

Водночас поляки на території України витратили у 2010 р. – 88,6 млн євро, у 2012 р. – 73,4 млн євро, у 2014 р. – 48,1 млн євро, у 2015 р. – 51,2 млн євро, у 2016 р. – 74 млн євро та 40,25 млн євро у I-III кв. 2017 р., що приблизно в 30 разів менше, порівняно з витратами українських громадян (табл. 1).

Таблиця 1

Витатки громадян, які перетнули кордон Україна – Польща

Показники	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	(I-III кв. 2017)
<i>Витатки громадян, які перетнули кордон, млн злотих</i>								
іноземці	2282,7	3114,0	3658,9	4616,1	5679,3	6470,4	7148,3	5596,8
поляки	340,0	330,5	295,2	241,3	203,3	203,0	322,6	171,1
у межах місцевого прикордонного руху	719,5	1218,5	1491,5	2300,4	2342,9	2893,5	2891,8	2077
<i>Витатки в середньому на одну особу, злотих</i>								
іноземці	522	598	598	648	734	693	711	741
поляки	161	201	226	207	201	198	194,8	204
у межах місцевого прикордонного руху	400	484	501	617	557	540	598	645

Побудовано за даними: Розвиток транскордонного співробітництва: науково-аналітична доповідь

Близько половини усіх витрат українців здійснюється в межах місцевого прикордонного руху (МПР): 2010 р. – 31,5%; 2012 р. – 40,8%; 2014 р. – 44,7%; 2015 р. – 47,3%, 2016 р. – 40,5%¹, I-III кв. 2017 р. – 37,1%.

Очевидно, що саме спрощення умов перетину кордону зі сторони Республіки Польщі, стабільне зростання «попиту» мешканців українського прикордоння на дозволи МПР спонукають до збільшення кількості перетинів кордону та, відповідно, зростання витрат українців на території сусідньої держави. При цьому перший дозвіл на МПР видається на 2 роки, а наступні – на 5 років, що сприяє зростанню зацікавленості мешканців в отриманні цих дозволів. Зокрема, в перші роки дії Угоди про правила місцевого прикордонного руху, тобто з другої половини 2009 р. до кінця 2011 р., польською стороною було видано 100 тис. дозволів МПР, у 2012 р. кількість виданих дозволів становила 60 тис., у 2013 р. – 45,6 тис., у 2014 р. – 45,2 тис., у 2015 р. – 51,4 тис., у 2016 р. – 53,2 тис. Загалом видано українцям польською стороною 350 тис. дозволів на МПР². Відповідно зростає і кількість перетинів українсько-польського кордону в межах МПР.

Необхідність врахування наявних тенденцій в українсько-польському прикордонні в умовах «недоінвестованості» регіонів, низької місткості внутрішнього ринку, звуження можливостей для працевлаштування є нагальним питанням при формуванні державної регіональної політики у прикордонних регіонах. Співвідношення показників витрат українців в українсько-польському прикордонні, обсягів капітальних інвестицій, експорту та імпорту товарів і послуг Львівської та Волинської областей загалом наведено на рис. 4.

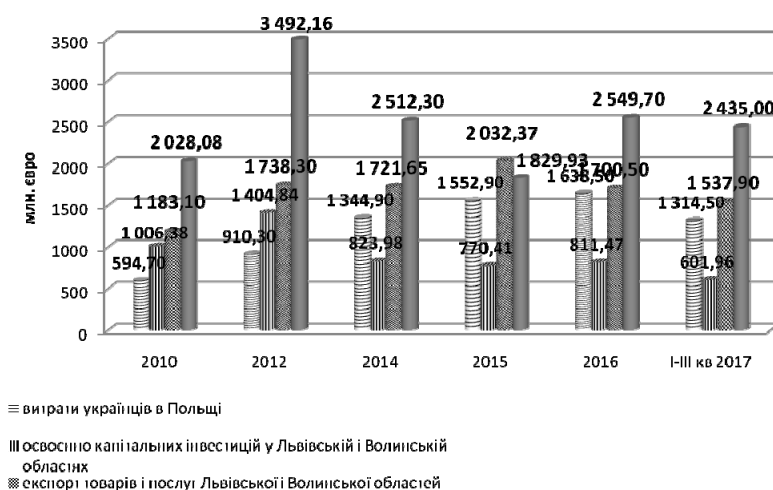
Упродовж I-III кв. 2017 р. витрати українців в українсько-польському прикордонні у 2,2 рази перевищили обсяги капітальних інвестицій в економіку двох областей і практично зрівнялися за обсягом з величиною експорту товарів і послуг Львівської та Волинської областей.

Вагомість витрат мешканців прикордонних територій у співвідношенні їх обсягу з обсягами капітальних інвестицій та експорту-імпорту Львівської області, на яку припадає 60% довжини державного кордону України з Польщею, необхідно

враховувати у процесі формування та реалізації державної регіональної політики України.

Наприкінці 2017 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році» (від 7 грудня 2017 р.), яким передбачено внесення змін до Митного кодексу України. Зокрема, Стаття 191, підпункт 2.3 доповнено правовою нормою, яка дозволяє ввіз неоподаткованої продукції «у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей)», вартість якої є в межах від 50 до 500 євро та важить не більше 50 кг, для осіб, які не перебували на території України, щонайменше 24 години. Однак такий товар (понад 50 євро) оподатковується для осіб, які в'їжджають на територію України частіше ніж один раз за 72 години [15].

Значні обсяги витрат мешканців прикордонних територій України в українсько-польському прикордонні зумовлюють необхідність організації прикордонної торгівлі на державному та регіональному рівнях. Визначення поняття «прикордонна торгівля» на законодавчому рівні, легалізація суб'єктів прикордонної торгівлі, затвердження порядку її організації тощо потребує формування відповідної законодавчої бази (внесення змін до Господарського кодексу України, Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та інших нормативно-правових документів, які

Рис. 4. Динаміка показників витрат українців в українсько-польському прикордонні, обсягів капітальних інвестицій, експорту та імпорту товарів і послуг Львівської та Волинської областей

регулюють питання здійснення та організації прикордонної (трансграничної торгівлі). Вона покликана передбачити створення трансграничних логістичних і торговельних центрів, мереж оптової та роздрібної торгівлі та інших спеціалізованих майданчиків, безпосередньо зорієнтованих на поглиблення взаємодій у межах здійснення прикордонної торгівлі. Причому такі центри мають бути максимально наближені до державного кордону (до 30 км) і володіти розвинутою інфраструктурою (пунктами пропуску, об'єктами роздрібної торгівлі (у тому числі автозаправними станціями), об'єктами

¹ З 4 липня по 2 серпня 2016 р. Місцевий прикордонний рух на українсько-польській ділянці кордону був тимчасово призупинений.

² Дані Polskiej służby konsularnej за 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 pp. (Ministerstwo spraw zagranicznych. Departament konsularny). – Режим доступу: <http://www.ms.gov.pl/ministerstwo>

ресторанного та готельного господарства тощо). Насамперед такі центри доцільно розмішувати біля пунктів пропуску з найбільш інтенсивним рухом осіб та автомобілів (Рава-Руська-Хребенне, Краковець-Корчова та Шегині-Медика).

Тінізація економічної діяльності та доходів населення у середньо- та довгостроковому часовому періоді створює передумови для відтоку факторів виробництва (у т. ч. робочої сили) за кордон та знижує інвестиційну привабливість прикордонних територій України. Негативний вплив прикордонної торгівлі посилюється формуванням значної залежності від імпорту певних видів товарів, не сприяючи при цьому розвитку внутрішнього виробництва; ухиленням від сплати податків і відповідно недоотриманням надходжень до місцевих бюджетів тощо.

Функціонування тіньового сектору є невід'ємною складовою економічної системи будь-якої країни чи регіону. Досвід розвинутих країн засвідчив, що використання лише обмежувально-заборонних заходів, не є ефективним інструментом зменшення рівня тіньової економіки. Водночас лібералізація ринків товарів і послуг в умовах «тимчасового» застосування Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі створила як додаткові можливості, так і виклики щодо перспектив зменшення рівня тінізації економіки прикордонних регіонів. Аналіз транскордонних ринків товарів і послуг, оцінка тенденцій і динаміки рівня тіньової економіки, дослідження цінової диференціації тощо дозволить виявити основні маркери формування тіньового сектору та розробити дієві інструменти покращення бізнес-середовища та, відповідно, стимулювання соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів як визначальних передумов детінізації економіки прикордонних регіонів.

Список використаних джерел

1. Schneider F. & Williams C. C. *The Shadow Economy* / Institute of Economic Affairs. – 2013. – 184 p.
2. Schneider F., Buehn A. *Shadow Economy: Estimation Methods, Problems, Results and Open questions*. – 02.09.2017. – Retrieved from <https://www.degruyter.com/view/j/openec.2017.1.issue-1/openec-2017-0001/openec-2017-0001.xml>
3. Hassan, M., Schneider, F. *Size and Development of Shadow Economies of 157 World Wide Countries, Updated New Measures from 1999-2013* // *Journal of Global Economics*. – 2016. – 4/3. – Pp. 1-14. – Retrieved from http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2016/SizeShadEc157countries_JOGE.pdf
4. Buček J. *Determinants of the Shadow Economy in the Czech Regions: A Region-Level Study* // *Review of economic perspectives – Národohospodářský obzor*. – 2017. – Vol. 17. – Issue 3. – Pp. 315-329.
5. Putnins T. J., & Sauka A. *Shadow Economy Index for the Baltic Countries 2009-2016*. – 2017. – Retrieved from http://www.sseriga_shadow_economy_index_2009_2016.pdf

6. Goel R. K. ; Saunoris J. W. ; Schneider F. (2017). *Drivers of the Underground Economy around the Millennium: A Long Term Look for the United States* // *IZA Discussion Papers*. – No. 10857. – Retrieved from <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/170841/1/dp10857.pdf>.

7. Tiner T. *Far from the core – regions and industrial parks in economic shadow in Hungary* // *Hungarian Geographical Bulletin*. – 2010. – 59 (2). – Pp. 89-106.

8. Харазішвілі Ю. М. Тіньова зайнятість та тіньова оплата праці в Україні: оцінки та прогнози // *Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн.* – К.: НАУ, 2011. – № 4. Т. 1. – С. 171-182.

9. Харазішвілі Ю. М. Вимірювання тіньового ВВП за допомогою функцій сукупного попиту та сукупної пропозиції / Харазішвілі Ю. М. // *Економіка України*. – 2007. – №1. – С. 57-63.

10. Флейчук М. І. *Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації* / М. І. Флейчук. – Львів: Ахілл, 2008. – 660 с.

11. *Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації: монографія / наук. ред.: З. С. Варналій.* – К.: НІСД, 2006. – 576 с.

12. Притула Х. М. *Особливості стимулювання соціально-економічного розвитку депресивних територій: європейська практика та українські реалії* / Х. М. Притула, Н. В. Винар // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. – Вип. 5 (127). – 2017. – С. 103-109.

13. Кожен третій українець працює в тіні – Держслужба праці. – 22.02.2018. – Режим доступу: <https://economics.unian.ua/other/10017899-kozhent-tretyi-ukrajinec-pracyuye-v-tini-derzhsluzhba-praci.html>

14. *Розвиток транскордонного співробітництва. Прикордонні території в умовах дії Угоди про асоціацію між Україною і ЄС: науково-аналітична доповідь / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» / ред. В. С. Кравців.* – Львів, 2017. – 89 с.

15. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році: Закон України від 07.12.2017 №2245-19 / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2245-19/page2?lang=uk>

References

1. Schneider, F., & Williams, C. C. (2013). *The Shadow Economy* / Institute of Economic Affairs.
2. Schneider F., & Buehn A. (2017, Sep 2). *Shadow Economy: Estimation Methods, Problems, Results and Open questions*. Retrieved from <https://www.degruyter.com/view/j/openec.2017.1.issue-1/openec-2017-0001/openec-2017-0001.xml>
3. Hassan, M., & Schneider, F. (2016). *Size and Development of Shadow Economies of 157 World Wide Countries, Updated New Measures from 1999-2013. Journal of Global Economics*, 4/3, 1-14. Retrieved from http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2016/SizeShadEc157countries_JOGE.pdf
4. Buček, J. (2017). *Determinants of the Shadow Economy in the Czech Regions: A Region-Level Study*.

Review of economic perspectives – Národohospodársky obzor, 17 (3), 315-329.

5. Putnins, T. J., & Sauka, A. (2016). *Shadow Economy Index for the Baltic Countries 2009-2016*. Retrieved from http://www.sseriga_shadow_economy_index_2009_2016.pdf

6. Goel, R. K., Saunoris, J. W., & Schneider, F. (2017). Drivers of the Underground Economy around the Millenium: A Long Term Look for the United States. *IZA Discussion Papers*, No. 10857. Retrieved from <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/170841/1/dp10857.pdf>.

7. Tiner, T. (2010). Far from the core – regions and industrial parks in economic shadow in Hungary. *Hungarian Geographical Bulletin*, 59 (2), 89-106.

8. Kharazishvili, Yu. M. (2011). Tinyova zaynyatist' ta tinyova oplata pratsi v Ukraini: otsinky ta prohnozy [Shadow Employment and Shadow Wages in Ukraine: Estimates and Projections]. *Stratehiya rozvytku Ukrainy (ekonomika, sotsiologiya, pravo) – Strategy of Ukraine's Development (Economics, Sociology, Law)*, 4 (1), 171-182. [in Ukrainian].

9. Kharazishvili, Yu. M. (2007). Vymiryuvannya tinyovoho VVP za dopomohoyu funktsiy sukupnogo popytu ta sukupnoyi propozytsiyi [Measuring shadow GDP using the functions of aggregate demand and aggregate supply]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 1, 57-63. [in Ukrainian].

10. Fleychuk, M. I. (2008). *Lehalizatsiya ekonomiky ta protydiya koruptsiyi u systemi ekonomichnoyi bezpeky: teoretychni osnovy ta stratehichni priorytety v umovakh hlobalizatsiyi [Legalization of the economy and counteracting corruption in the system of economic security: theoretical foundations and strategic priorities in the conditions of globalization]*. Lviv: Achilles. [in Ukrainian].

11. Varnaliy, Z. S. (Ed.) (2006). *Tinyova ekonomika: sutnist', osoblyvosti ta shlyakhy lehalizatsiyi [Shadow economy: the essence, features and ways of legalization]*. Kyiv. [in Ukrainian].

12. Prytula, Kh. M., & Vynar, N. V. (2017). Osoblyvosti stymulyuvannya sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku depresyvnnykh terytoriy: yevropeys'ka praktyka ta ukraïns'ki realiyi [Features of stimulating socio-economic development of depressed territories: European practice and Ukrainian realities]. In *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine]: Vol. 127(5)* (pp. 103-109). [in Ukrainian].

13. Kozhen tretiy ukraïnets' pratsyuye v tini [Every third Ukrainian works in the shadow] (2018, Feb 22). State Service of Labor. Retrieved from <https://economics.unian.ua/other/10017899-kozhentretiyukraïnec-pratsyuye-v-tini-derzhsluzhba-praci.html> [in Ukrainian].

14. Kravtsiv, V. S. (Ed.) (2017). *Rozvytok transkordonnogo spivrobitystva. Prys'kordonni terytoriyi v umovakh diyi Uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu i YeS [Development of cross-border cooperation. Border areas under the terms of the Association Agreement between Ukraine and the EU]* (Scientific and analytical report). Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].

15. Supreme Council of Ukraine (2000). Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deyaknykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennya zbalansovanosti byudzhethnykh nadkhodzen' u 2018 rotsi [On amendments to the Tax Code of Ukraine and certain legislative acts of Ukraine regarding the balance of budget revenues in 2018]: Law of Ukraine, adopted on 2017, December 7, 2245-19. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2245-19> [in Ukrainian].

Науково-практичний журнал «РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

Науково-практичний журнал «Регіональна економіка» – це фахове науково-практичне видання, у якому висвітлюються такі теоретичні та прикладні питання: формування і реалізація державної регіональної політики в Україні, проблеми соціально-економічного життя регіонів, їх територіального розвитку, природокористування та екологічної безпеки, соціальної політики, транскордонного співробітництва, розвитку сільських територій, інвестиційно-інноваційної політики, фінансів і банківської справи.

Журнал «Регіональна економіка» включений до Переліку наукових фахових видань України (Наказ МОН України від 7.10.2015 р. №1021).

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази **Index Copernicus**, Польща – з 2012 року.

Сайт журналу: www.re.gov.ua